

Humanization of Natural Space through Forest-based Lifeways and Forest Lore: A Study Based on the Northwestern Slope Region of the Sinharaja Rainforest

වනගත ජීවන ව්‍යවහාර සහ වනභූමිය විසින් ස්වභාවික අවකාශය මානවීකරණය: සිංහරාජ වනාන්තරයේ වයඹ දිග බෑවුම් කලාපය ඇසුරින්

Manjula Karunarathna
Department of Geography, University of Ruhuna, Sri Lanka
*msmanjula@geo.ruh.ac.lk

Abstract

The Sinharaja site, or the Sinharaja World Heritage Forest, is more renowned for its biodiversity. However, it is also a cultural heritage that has been intricately humanized over a long period by human communities living on the forest periphery. The objectives of this research are to identify the relationship between the forest and humans that is constructed through the forest-based lifeways of a rainforest fringe community, and to understand the process by which this relationship humanizes natural space through their cultural idiom. The study area comprises the villages of Weddagala, Kuduwa, Ketapathpala, Pitakale, Pethiyaganda, and Wawagama, located on the northwestern slope of the Sinharaja World Heritage Forest. This research is a qualitative study. Qualitative methods have been used for data collection, analysis, and presentation. Findings are presented along five main themes, and the discussion is developed with examples from forest lore under the themes of the forest, highlands, rivers, villages, and intangible human relationships. The Sinharaja forest periphery community has maintained a relationship with the forest for their survival over a long period, and this is their lifeway. Through their lifeways, they have inscribed and imbued with meaning their cultural heritage upon the natural environmental features of the forest. This is the process of humanizing natural space. What is represented through forest lore is their cultural identity, which is also continually nourished through lived lifeways. The Sinharaja forest is not merely a forest; it is also the result of an elaborate human carving, achieved over a long period through the process of humanizing natural space.

Key words: Sinharaja, Humanization, Forest Lore, Natural Space, Cultural Inscription

1. හැඳින්වීම

සොබාදහම මානව ක්‍රියාකාරකම්, ඇගයීම් හා සංස්කෘතිය අනුව අරුත් ගැන්වීම මානව විකාශනයේ විවිධ අදියරවල දී වැඩි වර්ධනයට ලක් වූ ක්‍රියාවලියකි (Campbell, 1969). එක් අතකට මේ ක්‍රියාවලිය සොබාදහම තේරුම් ගැනීමක් ලෙසත්, සොබාදහම සමඟ මුසුවීමක් හෝ සොබාදහම තම බල වපසරියට අයත් කර ගැනීමක් වශයෙන්ද සැලකිය හැකි ය. ස්වභාවික අවකාශය යම් ප්‍රජාවකගේ සංස්කෘතික වියමන විසින් කැටයම් කිරීම මෙහි අවසන් ප්‍රතිඵලය යි. මෙයින් ස්වභාවික අවකාශයේ පැවැති වස්තුවකට, ක්‍රියාවලියකට, සිද්ධියකට හෝ සමස්ත අවකාශයට ම නව අරුත් සම්පාදනය කරයි (Campbell, 1969). යම් සමාජයක් ඍජුව ම සම්බන්ධ වන්නේ සහ ගනුදෙනු කරන්නේ ස්වභාවික අවකාශය සමඟ නොව ඔවුන් විසින් නිර්මාණය කරගන්නා සොබා-සංස්කෘතික අවකාශය සමඟ යි. සොබාදහම මත මානවීය

කැටයම්කරණය ලෙස අප හඳුන්වන්නේ මෙම ක්‍රියාවලිය යි. සංස්කෘතික භූගෝල විද්‍යාවේ එන සංකල්ප සහ න්‍යායන් ඇසුරින් මතු දැක් වූ ක්‍රියාවලිය තේරුම් ගැනීම කෙරෙහි මේ පර්යේෂණයේ දී අවදානය යොමු කර ඇත.

සොබාදහම මත මානවීය කැටයම්කරණය (Human carving on the nature) ආරම්භ වූයේ කෙදින ද යන්න පිළිබඳව නිශ්චිත දින වකවානු සඳහන් කළ නොහැකි වුව ද මානව විකාශනයේ විවිධ අදියරයවල දී ඊට අදාළවන සාක්ෂි ලොව පුරා හමුවේ (Campbell, 1969; Varner, 2007). පුරාවිද්‍යාව විසින් සොයාගෙන අර්ථකථනය කොට තිබෙන විවිධ ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානව අවශේෂ, මෙවලම්, අවි-ආයුධ පමණක් නොව ගුහා සිතුවම් ආදියත් මීට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය (Deraniyagala,1988).

මේ මානව ප්‍රජාවන් සමඟ සමීප බන්ධුතාවක් පැවතියායැයි සැලකෙන ලොව පුරා විසිරී සිටින ස්වදේශීය ප්‍රජාවන්ගේ ජීවන ව්‍යවහාර, අභිචාර ආදිය ඇසුරින් ද මේ සබඳතාවන්ගේ ස්වරූප ජීවමාන වේ (Bodley, 2011; Riswan and Bushra, 2020). එවන් උප සංස්කෘතික ලක්ෂණ ප්‍රකට කරන ප්‍රජාවන් පමණක් නොව, මහා සංස්කෘතියට අයත් යැයි සැලකෙන නූතන නාගරික මිනිසා වුව මේ මූලයන්ගෙන් පූර්ණ ලෙස විද්‍යුක්ත වූවෙක් නොවේ. ශ්‍රී ලංකාව ඇසුරින් දක්වා ඇති පහත නිදසුන් ඔස්සේ මේ ක්‍රියාවලිය හඳුනා ගැනීමට පුළුවන (වගු අංක 01).

වගු අංක 01. ස්වභාවික අවකාශයේ මානව කැටයම්කරණය: ශ්‍රී ලාංකේය උදාහරණ

ස්වභාවික අවකාශය	උදාහරණය	මානව අර්ථකථනය
වනාන්තර	සිරිපා අඩවිය	සුමන සමන් දෙවියන්ගේ බල ප්‍රදේශය යි. පළතුරු, මල් උයන් මෙහි තිබේ. සමන් දෙවියන්ගේ යානය වන සුදු ඇතාගේ වාස භූමිය යි.
ගංගා	මැණික් ගඟ	කතරගම දේවාලයට පිවිසීමට පෙර මෙයින් ස්නානය කිරීමෙන් ශුද්ධත්වයට පත් වේ.
කඳු මුදුන්	සමනල කන්ද	මෙහි පිහිටා ඇතැයි සැලකෙන පාද ලාංඡනය බෞද්ධයන් බුදුන්වහන්සේගේ යැයි ද, හින්දුන් ශිව දෙවියන්ගේ යැයි ද, ක්‍රිස්තියානීන් ආදම්ගේ යැයි ද, ඉස්ලාම් භක්තිකයන් අල්ලා දෙවියන්ගේ යැයි ද විශ්වාස කරයි.
ශේෂ කඳු	උණවටුන, දොළකන්ද	රාමා-සීතා කතාවට සම්බන්ධ වේ. මෙහි තිබෙන විවිධ ශාක විශේෂ හනුමාන් විසින් හිමාලයෙන් රැගෙන ආ භූ ස්කන්ධයෙන් ගැලවී වැටීමෙන් නිර්මාණය වූ බව විශ්වාසය යි. මේ බිම්වල ඇති පැළෑටි වෙනත් ප්‍රදේශවල නොමැති බව පිළිගැනීම යි.
	නුවරඑළියේ තොටුපොල කන්ද	රාවණා රජුගේ දඩුමොණරය නවතා තැබූ ස්ථානය ලෙස පිළිගනියි.
ගස්/ රුක්ෂ	අනුරාධපුර පුර්වතා බෝධිය - ඇසතු හෝ දුම්මල ලෙස දක්වා ඇති ගස	ගසේ කඳ ස්පර්ෂකොට පුර්වතා කිරීමෙන් ඒවා ඉටුවන බව පිළිගනියි.

	ත්‍රීකුණාමලයේ කෝන්තේශ්වරම් කෝවිලේ තොටිලි ගස	මෙය නුග කුලයට අයත් ගසක් ලෙස පෙනෙන අතර මෙහි කුඩා තොටිල්ලක් එල්ලීමෙන් දරුළුල ප්‍රාර්ථනා කරයි.
	කැබ්ලින්නේ මහ සියඹලාව	මේ සියඹලා ගස කතරගම දෙවියන්ගේ වාසනවන ලෙස පිළිගන්නා අතර බැතිමතුන්ගේ ප්‍රාර්ථනා ඉටුකිරීමේ බලයක් එහි තිබෙන බව විශ්වාසය යි.
උල්පත්/ පොකුණු සහ ලිං	කුදිරමලේ කිරිමලේ කරදිය පොකුණු	මෙහි ස්නානය කිරීමෙන් කුෂ්ඨ රෝග සුව වේ. දරුළුල අහිමි කාන්තාවන්ට දරුළුල ලැබීමට හේතු වේ.
	යාපනයේ නීලවරායිනි පතුල නැති ලීඳ	මෙය ඒ අසල තිබෙන කෝවිල සමඟ පූජනීයත්වයට පත්ව තිබේ. එහි ජලය ශුද්ධ වූ ජලය ලෙස හින්දුන් විශ්වාස කරයි. රෝග සුව කිරීමේ බලයක් මේ ජලයේ ගැබ්ව තිබෙන බව පිළිගනියි.
තැනිතලා	උස්සන්ගොඩ	මෙය රාමායන ප්‍රවාදය සමඟ සම්බන්ධ වී තිබේ. රාවණා රජුගේ දඩුමොණරය නැවැත් වූ ස්ථානයක් බව පිළිගනියි.

මෙම නිදර්ශන පරීක්ෂා කිරීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ ශ්‍රී ලාංකේය සන්දර්භය තුළ වුව ද තුනන මිනිසාගේ දෛනික ජීවිතය ද නැතිනම්, ඔවුන් ගණුදෙනු කරන පොදු අවකාශය මෙබඳු මානවීයකරණ ක්‍රියාවලියෙන් විද්‍යුක්ත නොවන බව යි.

1.1 සිංහරාජ වනාන්තරය සහ පර්යන්ත ප්‍රජාව

සිංහරාජ වනාන්තරය නැතිනම් සිංහරාජ අඩවිය පූර්ව යටත් විජිත අවදියේ සිට ම වනාන්තරයක් ලෙස පැවතී ඇත (Hoffman,1969; ද සොයිසා සහ රහිමි, 1990). විවිධ කාල අවධීන්වල දී එහි ආරක්ෂිත තත්ත්වය සහ අවකාශීය පැතිරීම වෙනස්කම්වලට ලක්ව තිබෙන අතර 2019 වසරේ දී අවසන් වරට ප්‍රකාශයට පත් කළ අයුරින් සිංහරාජ වන රක්ෂිතයේ මුළු භූමි ප්‍රමාණය හෙක්ටයාර 36475 කි (වාමිකර, 2023). ගෞරවනීය ගුප්ත වන අඩවියක සිට යුනෙස්කෝ ලෝක උරුම (UNESCO World Heritage) වන භූමියක් දක්වා සිංහරාජයේ සංරක්ෂණ ඉතිහාසය දිවෙන අතර වර්තමානය වනවිට සිංහරාජ වනාන්තරය කළමනාකරණය කිරීමේ මූලික වගකීම දරන්නේ වන සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවයි (ද සොයිසා සහ රහිමි, 1990; පෙරේරා, 2006). ඉහළ ජෛව විවිධත්වයක් සහිත සහ අවේණික සහ වදවීමේ තර්ජනයට ලක් වූ විශේෂ ගණනාවකට නිවහන වන මෙම වනාන්තරය සෘජු සහ වක්‍ර පරිසර පද්ධති සේවා (Ecosystem services) රාශියක් සපයයි (වාමිකර, 2023; පෙරේරා, 2006).

සිංහරාජ අඩවිය මානව සබඳතාවලින් විද්‍යුක්ත වූ වනාන්තරයක් නොවේ. ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානව ජනාවාස සිංහරාජ අඩවියෙන් හමුවී තිබේ (Perera et al., 2011; Sumangala et al., 2025). මේ පර්යේෂණ සනාත කරන්නේ සිංහරාජ අඩවියට අයත් රූකකන්ද කැබැල්ලු ලෙන අඩු වශයෙන් වසර 13'000 ක කාලයක් 'වැසි වනාන්තර තුළ ආහාර සොයන්නන්' විසින් වාසස්ථාන කරගෙන තිබෙන බව යි.

ඊට අමතරව ඓතිහාසික, යටත් විජිත හා පශ්චාත් යටත්විජිත අවධිවලදීත් සිංහරාජ අඩවිය මානව සබඳතා වලින් විද්‍යුක්ත වී නොමැත. විශේෂයෙන් ම, සිංහරාජ අඩවියට ම මායිම්ව පිහිටා තිබෙන ඉපැරණි ගම්මානවල ජීවත්වන ප්‍රජාව දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ සිංහරාජය තම යැපීම් මූලාශ්‍රයක් ලෙස භාවිත කොට තිබේ. 1970 දශකය වනවිට පැරණි ගම්මාන 39 ක් පමණ හඳුනාගෙන තිබුණු අතර (ද සොයිසා සහ රහිමි, 1990; 41), 2006 වසර වන විට එම ප්‍රමාණය 44 දක්වා වර්ධනය වී තිබුණි (පෙරේරා, 2006; 23).

ඔවුන්ගේ ජීවන ව්‍යවහාර සියල්ල ම කේන්ද්‍රගත වී තිබේ ඇත්තේ සිංහරාජ වනාන්තරය වෙත ය. එය හුදු භෞතික අවශ්‍යතාව ඉටු කරන ලද යැපීම් සබඳතාව ඉක්මවා ගිය අස්පර්ශනීය පාර-භෞතික සබඳතාවක් ද වනබව ඔවුන් ඇසුරේ නිර්මාණය වූ වනගුණි (Forest lores) හැදෑරීමෙන් අවබෝධ වේ. මේ වනගුණි නිර්මාණය සඳහා මූලික පදනම වන්නේ වනාන්තර පර්යන්තර ප්‍රජාව තම ජීවන ව්‍යවහාර හරහා වනාන්තරය සමඟ පැවැත් වූ සබඳතාවයි. සිංහරාජ අඩවිය නූතන සංරක්ෂණ රෙගුලාසිවලට යටත් කිරීමට ප්‍රථමයෙන් පර්යන්තර ප්‍රජාව ඇල්හේන් වගාව, කිතුල් මැදීම, දුම්මල එකතු කිරීම, වන හතු කැඩීම, බෙරලිය එකතු කිරීම, දඩයම් කිරීම සහ වෙනත් තම ජීවන සඳහා අවැසි වනජ ද්‍රව්‍යය (Non-Timber Forest Products-NTFPs) රැස්කිරීමට වනාන්තරය මත යැපී තිබේ (කරුණාරත්න, 2014; පෙරේරා, 2006; විතාන, 1991; ද සොයිසා සහ රහීම්, 1990). ඒ අසුරින් නිර්මාණය වූ උප සංස්කෘතික ලක්ෂණ ද පර්යේෂකයන් හඳුනාගෙන තිබේ (කරුණාරත්න, 2014).

එපමණක් නොව වනාන්තරය හරහා වැටී ඇති මාර්ග, වනාන්තරය තුළින් ගලන දිය පහරවල් හා වන හිසින් මතු වූ කඳු මුදුන් ආදියත් ඔවුන්ගේ දෛනික ජීවිතයේ සමීප සංරචක වන්නට ඇත. ඔවුන් දුටු සහ අත්දකින ලද ස්වභාවික ලෝකය නැතිනම් ස්වභාවික අවකාශය ඔවුන්ගේ සංස්කෘතික විශමන හරහා කැටයම් කිරීම සිදුවන්නට ඇත්තේ මේ දීර්ඝ කාලීන බන්ධුතාවයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි.

1.2 පර්යේෂණ අරමුණු

- වැසි වනාන්තර පර්යන්තර ප්‍රජාවකගේ වනගත ජීවන ව්‍යවහාර හරහා ගොඩනැගෙන වනාන්තරය සහ මිනිසුන් අතර සබඳතාවය හඳුනාගැනීම.
- මෙම සබඳතාව ස්වභාවික අවකාශය තම සංස්කෘතික විශමන හරහා මානවීකරණයට ලක්කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තේරුම් ගැනීම සහ එහි ස්වභාවය හඳුනාගැනීම.
- ස්වභාවික අවකාශය මානවීකරණ ක්‍රියාවලියේ ගතිකයන් විශ්ලේශනය කිරීම.

1.3 අධ්‍යයන ප්‍රදේශය

මේ අධ්‍යයනය සඳහා සිංහරාජ ලෝක උරුම වනාන්තරයේ වයඹ දිග කලාපය තෝරා ගෙන තිබේ. එහි පර්යන්තරයේ පිහිටා තිබෙන පැරණි ගම්මාන හයක ප්‍රජාව ඇසුරේ තිබෙන ජනගුණි සහ ප්‍රවාද පදනම් කරගෙන මෙම සබඳතාව හඳුනාගැනීමට උත්සාහ කර තිබේ. එහිදී ජනගුණි සහ ප්‍රවාද, වනගුණි යන පොදු කුලකය යටතේ සාකච්ඡා කරනු ලැබේ.

අප මෙම අධ්‍යයනයේ දී “වනගුණි” යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ වනාන්තර සමඟ බැඳුණු මිත්‍රාවන්, ජනප්‍රවාද, කථා සහ විශ්වාසයන් ආදිය යි. බොහෝ විට වනාන්තරයේ තිබෙන ගස්, සතුන් සහ ස්වභාවික ලෝකයට තිබෙන අධ්‍යාත්මික සම්බන්ධතා ආදියත් මීට අයත් වේ. අවශ්‍යයෙන් ම විවිධ සංස්කෘතීන් සහ ප්‍රදේශ හරහා වනාන්තර පරිසර පද්ධතිය වටා ඇති ජනප්‍රවාද, ඉන්ද්‍රජාලික ජීවීන්, පූජනීය භූමි සහ මිනිසුන් අතර ගැඹුරු සම්බන්ධතාව පිළිබඳ කථා ද මීට ඇතුළත් විය හැකි ය (Porteous, 2001).

මේ හැදින්වීම අනුව අපගේ සාකච්ඡාවට බඳුන්වන සියලු ජනගුණි හා ප්‍රවාද පුළුල් අරුතින් වනගුණි යන ප්‍රවර්ගයට ඇතුළත් කළ හැකි අතර සහ ඒ හරහා අපගේ මාතෘකාවට අදාළ ප්‍රවේශය ලබාගත හැකි ය. අනෙක් අතට මේ සියලු ම ජනගුණි හා ප්‍රවාද සිංහරාජ වනාන්තරය පර්යන්තර ප්‍රජාව සිංහරාජ වනාන්තරය සමඟ දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ පවත්වන ලද සබඳතාවයේ ප්‍රතිඵලයක් ද වේ.

2. පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

මෙම පර්යේෂණය උද්ගාමී තර්කනය (Inductive method of reasoning) යටතේ සිදුකරන ලද ගුණාත්මක පර්යේෂණයකි (Qualitative research).

දත්ත රැස්කිරීම සඳහා සම්මුඛ සාකච්ඡා (Interviews) ක්‍රමය සහ සහභාගිත්ව නිරීක්ෂණය (Participatory observation) යන විධික්‍රම භාවිත කරන ලදී. සම්මුඛ සාකච්ඡා සඳහා

පුද්ගලයන් තෝරා ගනු ලැබුවේ අසම්භාවී නියැදිකරණයට (Non-probability sampling) අයත් හිම බෝල නියැදීම (Snow-ball sampling technique) පදනම් කරගනිමිනි. සිංහරාජ වනාන්තරයේ වයඹ දිග බැවුමේ ගම්මාන භයකට අයත් ප්‍රජාව ගෙන් සාමාජිකයන් 22 දෙනකු සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා සිදුකරන ලදී (වගුව අංක 02). සම්මුඛ සාකච්ඡා සඳහා පුද්ගලයන් තෝරා ගැනීමේ දී වයස අවුරුදු 50 ට වැඩි සහ ප්‍රදේශයේ ජීවත්වන පැරණි පවුල්වල සාමාජිකයන් තෝරා ගැනුණි. හිම බෝල නියැදීම නිසා වඩා යෝග්‍ය පුද්ගලයන් තෝරා ගැනීමට හැකියාව ලැබුණි.

වගු අංක 02. සම්මුඛ සාකච්ඡා සඳහා නියැදීම

යොමුව	ගම්මානය	සම්මුඛ සාකච්ඡා සඳහා තෝරාගැනීම	
		ස්ත්‍රී	පුරුෂ
1	වැද්දාගල	01	02
2	කුඩව	03	03
3	කෙටලපත්තල	02	02
4	පිටකැලේ	01	02
5	පෙතියකන්ද	02	02
6	වැවගම	01	01
	එකතුව	10	12

මූලාශ්‍රය: කර්තෘ විසින් සම්පාදිතයි

ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය මෙන්ම ද්විතීයික මූලාශ්‍රය ඇසුරින් ද දත්ත හා තොරතුරු රැස්කරන ලද අතර ඒවා විශ්ලේෂණය කොට සාකච්ඡාවට බඳුන් කර තිබේ. දත්ත විශ්ලේෂණය සඳහා තේමාත්මක ක්‍රමය (Thematic analysis) භාවිත කර ඇත. එහිදී දත්ත හා තොරතුරුවල සබඳතා අධ්‍යයනය කිරීමෙන් කේත (Codes) හඳුනාගනිමින් ප්‍රධාන තේමා (Theams) 05ක් නිර්මාණයකර තිබේ. එම තේමාවලට අනුගතව විශ්ලේෂණය ඉදිරිපත් කර ඇත. ගැලීම් සටහන් (Flow diagrams) ආධාරයෙන් ප්‍රස්තුතයට අදාළ සබඳතාව නිරූපණය කර ඇති අතර ඡායාරූප (Photographs) ද අවශ්‍යය පරිදි ඉදිරිපත් කොට ඇත.

3. ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව

සිංහරාජ අඩවියේ වයඹ දිග බැවුම් කාලාපය සම්බන්ධයෙන් වන වනශ්‍රැති ප්‍රධාන තේමා පහක් යටතේ සංවිධානය කළ හැකි ය. එනම්,

- 1) **වනාන්තරය** - මෙය නැවත උප කොටස් කීපයකට බෙදා දැක්විය හැකි ය. එනම් සුවිශේෂී වනස්පතින්/ ගස් සහ මණ්ඩි හෝ අඩවි වශයෙනි.
- 2) **උස්බිම්** - උස්බිම් කඳුවැටි හා කඳුමුදුන් ලෙස නැවත වර්ග කළ හැකි ය. මෙයින් කඳුමුදුන් පාෂාණ උද්ගත ලෙස ද හැඳින්වීමට පුළුවන. කඳුමුදුන් බොහොමයක නම අගට 'ගල' යන්න යෙදීමෙන් පැහැදිලි වේ.
- 3) **ගංඟා සහ ජලකලා** - ගංඟා, දිය ඇලි, දිය වළවල්, ජල උල්පත් හෝ බුබුළු ලෙස බෙදා දැක්විය හැකි ය.
- 4) **ගම්මාන සහ ස්ථාන** - සිංහරාජය වටා තිබෙන වනශ්‍රැතිවල හමුවන ගම්මාන සහ ස්ථාන මේ යටතේ දැක්වේ. මේ ස්ථානවලට නම් ලැබී තිබෙන ආකාරය සුවිශේෂී අවදානයට ලක්ව තිබේ.
- 5) **අස්පර්ශනීය මානව සබඳතා** - පර්යන්ත ප්‍රජාව සිංහරාජ වනාන්තර සමඟ සබඳතා පැවැත්වීමේදී ප්‍රකට වූ විශ්වාස, අභිචාර හා වෙනත් ඇවතුම් පැවතුම් මේ යටතේ ගොනුකර ඇත.

මේ එක් එක් තේමා යටතේ දැක්වෙන ස්වභාවික අවකාශය මානවීකරණයට ලක් වූ ආකාරය අප හඳුනාගත් වනශ්‍රැති පදනම් කරගෙන පහත ඉදිරිපත් කෙරේ.

3.1 වනාන්තරය

මේ වනාන්තරයට සිංහරාජය යන නාමය ලැබීම පිළිබඳව වන ප්‍රවාද කීපයකි.

'සිංහයා' සිංහල ජනවර්ගයේ බිහිවීම සමඟ සම්බන්ධ කර තිබෙන නිසා එම ඓතිහාසික බන්ධුතාව ඔස්සේ යමින් කුමාරිකාවක සහ සිංහයෙකු සංවාසයෙන් 'සිංහල වර්ගයා' ආරම්භ වූ බවත් ඔවුන්ගේ වාසභූමිය මේ වනාන්තරය වූ බවත් මේ වනාන්තරයට 'සිංහරාජය' යන නම ලැබීම සම්බන්ධයෙන් තිබෙන පිළිගැනීමකි. මේ ප්‍රවාදය පසුකාලීනව ලේඛනගත මූලාශ්‍රය ඔස්සේ ජනතාව අතරට කාන්දු වූ ජනප්‍රිය ඉන්දීය කතාව ඇසුරින් ජනශ්‍රැතියට එන්නට ඇතැයි අනුමාන කළ හැකි ය (සොයිසා සහ රහිමි, 1990; කරුණාරත්න, 2023).

සිංහරාජ වනාන්තරයේ අවකාශීය ව්‍යාප්තිය සලකමින් තවත් අය 'සිංහලයේ ප්‍රමුඛ වනය' සිංහරාජය වූ බව සඳහන් කරයි. එහිදීත් සිංහල ජනවාර්ගිකත්ව සාධකය අවධාරණය කර තිබෙන බව පෙනෙයි.

මහනුවර රාජධානියේ රජ පැමිණි රාජසිංහ රජුගේ (කුමන රාජසිංහ රජු ද යන්න ජනශ්‍රැතියේ සඳහන් නොවේ) පාලනය යටතේ පැවති වනාන්තරය නම් වූ අරුතින් 'රාජසිංහ වනය' පසුකාලීනව සිංහරාජය වූ බව තවත් ප්‍රවාදයකට අනුව කියැවෙයි (සොයිසා සහ රහිමි, 1990; විතාන, 1991). දිවයිනේ ජීවත් වූ අවසන් සිංහයාගේ වාසභූමිය සිංහරාජ වනාන්තරය වූ බව වඩාත් ප්‍රචලිත ප්‍රවාදය යි. මේ සිංහයා සිංහරාජ වනාන්තරය වටා ජීවත් වූ ගැමියන්ට පීඩා ඇති කර තිබේ. මේ ප්‍රචණ්ඩ සිංහයා මැඩලීමට ඉදිරිපත් වී තිබෙන්නේ 'ලංකාගම' නම් සිංහරාජ අඩවිය මායිම් ගම්මානයේ ශක්ති සම්පන්න තරුණයකි. ඔහු 'ලංකානාථ' යෝධයා ලෙස පසු කලෙක දී ගැමියන්ගේ ගෞරවාදරයට පාත්‍ර වී තිබෙන්නේ ඔහු සිංහයා මැඩලූ හෙයිනි. මේ සිංහයා විවේකගත් ගල්තලාව 'සිංහගල' ලෙස හැඳින්වෙන අතර 'සිංහගල' පාමුල පිහිටි ලෙන උගේ ගුහාව විය. ලංකානාථ යෝධයා සිංහයාට පහරදීමට සහ සිංහයා ගුහාවේ සිරකර ලෙන්නදොර වසා තැබීමට රැස් කරන ලද 'ගල් ගොඩවල්' අදත් සිංහගල පාමුල හමුවේ. මේ ගල් ගොඩවල් හමුවන ප්‍රදේශය 'යෝද ගල්ගොඩ' නමින් හැඳින්වේ (කරුණාරත්න, 2023). පුරාවිද්‍යාත්මක සාක්ෂි අනුව මෑත ජලයිස්ටොසීනය (Pleistocene) දක්වා දිවයිනේ සිංහයන් වාසය කර තිබේ. මෙම වනාන්තර කලාපය නියෝජනය කරන කුරුවිට බටදොඹ ලෙන කැනීමේන් මීට අදාළ සාක්ෂි හමුවී ඇත (Deraniyagala, 1988). සිංහයන් පමණක් නොව දැනට ශ්‍රී ලංකාවේ හමු නොවන නමුත් ඉන්දියාවේ වනාන්තරවල දැකිය හැකි ව්‍යාඝ්‍රයා (Tiger) ගවරා (Gaur) සහ තවත් සත්ත්ව විශේෂ ගණනාවක් ද ජලයිස්ටොසීනයේ ශ්‍රී ලංකාවේ වනාන්තරවල ජීවත්වී ඇත (Deraniyagala, 1965).

සිංහරාජ වනාන්තරය 'අඩවිය', 'මහකැලේ', 'පිටකැලේ' නමින් කලාප බෙදා ව්‍යවහාර කිරීමක් හඳුනාගත හැකි ය. 'අඩවිය' යනුවෙන් හඳුන්වා තිබෙන්නේ අනුහස් සහිත ගුප්ත වනාන්තර කලාපය යි. එය මිනිසුන්ගේ ගැවසීම අවම කලාපය යි. 'මහකැලේ' යනු ගැමියන්ගේ වනජ අවශ්‍යතා තෘප්ත කරන වන කලාපය යි. 'පිටකැලේ' යනු ගම ආසන්නයේම වූ වනාන්තරයයි. 'මුර කැලේ' නමින් කුඩව ගම්මානය ආශ්‍රිත කැලෑව සිංහරාජයේ වරණිය දැව හෙලිම් (Selective logging) සිදුකරන කාලයේ පැවැති මුර පොලක් පාදක කරගෙන ජනිත වූවක් බව පිළිගැනීම යි.

මේ බෙදීම තුළත් විශේෂකරණය වූ ඉසව් තිබේ. ඒවා 'මණ්ඩි' නම් වේ. මණ්ඩියක් එක් ශාක විශේෂයක් ප්‍රමුඛ සහ බහුලව තිබෙන වන කලාපයකි. බෙරලිය මණ්ඩි, හල් මණ්ඩි, දුම්මල මණ්ඩි මීට උදාහරණ ලෙස දැක්විය හැකි ය. 'කම්මල් හතු' වැනි වන හතු හැඳෙන ස්ථාන ද වනාන්තරයේ හඳුනාගත හැකි ය. ඒවා හඳුන්වන්නේ 'හතු පල්ලි' යන නමිනි. හතු පල්ලි වනාන්තරයේ තැන තැන තිබේ. ඒ ප්‍රදේශ සහ ස්ථාන කරා හා යෝග්‍ය කාලවල දී ගැමියෝ තම වනජ අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම වෙනුවෙන් වනගත වේ.

මීට අමතරව ඇතැම් රූස්ස ගස් ගැමියන්ගේ විශේෂ ගෞරවයට පාත්‍ර වී ඇත. ඔවුන්ට අනුව මේ වෘක්ෂවලට රාත්‍රී කාලයේ 'දේවතා එළි' පැමිණේ. එහි අදහස නම් එබඳු වෘක්ෂවල දෙවියන් වැඩ වාසය කරන බවයි. වනාන්තරයේ දී හදිසි ආන්තරාවක ලකුණු දුටුවහොත් මෙවැනි වෘක්ෂයක් අහියස දෙවියන්ගෙන් පිහිට ඉල්ලා කන්නලව් කරනු ලැබේ.

මේ අතර ඇතැම් රුක්ෂ වනාන්තර ගතවීමේ දී මඟ සලකුණු සොයාගැනීම සඳහා භාවිත කරයි. සිංහරාජයේ බටහිර මායිමේ නෙළුව - පිටකැලේ - කුඩව යා කෙරෙන ප්‍රධාන අඩි පාරක් විහිදී තිබෙන අතර, වනාන්තරය මැදින් වඩා ප්‍රචලිත වතුගල - කුඹුරුගොඩ - පනාපොල මාර්ගය විහිදේ. නැගෙනහිර පෙදෙසින් බෙවර්ලි වතුයාය හා දෙනවක්කන්ද යාකරන අඩි පාරක් වැටී තිබේ (ද සොයිසා සහ රහීම්, 1990:41). මේවාට අමතරව තවත් අවශේෂ අඩි පාරවල් රාශියක් සිංහරාජය පුරා තිබෙන බව ගැමියෝ ප්‍රකාශ කරති. වනාන්තර හරහා දිවෙන මේ අඩි පාරවල්වල දී මේ රුක්ෂ වඩා සංකේතීය කාර්යයක් ඉටු කර ඇත. ඇතැම් ගස් වර්තමානයේ දක්නට නොමැති නමුත් එම ප්‍රදේශ තවමත් හැඳින්වෙන්නේ ඒ නමිනි. කටු කිතුල්, දෝතඵ, නවද ගස්, දුන් ගස් සහ පුස් වැල් ආදී ශාක විශේෂ එවැනි සංකේතීය වැදගත් කමක් දරයි (කරුණාරත්න, 2013).

3.2 උස්බිම්

සිංහරාජ අඩවිය සමස්තයක් ලෙස ම කඳුවැටි අතර විහිදී ගිය වනාන්තරයකි. එහි පටු නෙරු සහ සානු දිය පහරවල් නිර්මාණය කරන අතර කඳුවැටි අතර තැනින් තැන උස් පාෂාණ උද්ගත (Rock outcrops) හමුවේ. මේවා හාත්පස නැරඹිය හැකි ආකර්ශනීය නැරඹුම් ස්ථාන ලෙස දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ මිනිසුන්ගේ අවධානයට ලක්ව තිබෙන්නට ඇත. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ගැමියන් මේ ස්ථානවලට තවත් අරුත් එකතු කරන්නට උත්සහා දරා තිබෙන බව පෙනෙන්නට තිබේ. පසුකාලීනව ඇතැම් ස්ථාන සංචාරක ගමනාන්ත ලෙස ප්‍රසිද්ධියට පත්ව ඇත.

‘සිංහල’ (රූපසටහන 01) සිංහරාජයේ විසූ අවසන් සිංහයාගේ විවේකී ස්ථානයේ ලෙස හැඳින්වූ බවට වන ජනප්‍රිය ප්‍රවාදයට අමතරව ඒ පර්වතය හා ගල්තලාව ඇත සිට නරඹන්නෙකුට වැතිර සිටින සිංහයෙකුගේ හැඩය ගත් නිසා එනමින් හැඳින්වූ බවට තවත් මතයක් තිබේ.

සිංහරාජ අඩවියේ ගම්මානයට ආසන්නව ඇති ‘පරඩලාගල’ බුදුන් වහන්සේගේ තෙවන ලංකාගමනය හා සම්බන්ධ බව ජනශ්‍රතිය කියයි. ඒ අනුව බුදුන් වහන්සේ පළමුවෙන් ම සිය පාද ලාංඡනය පිහිටුවීමට වැඩම කර තිබෙන්නේ මෙම ස්ථානයට වන අතර එහි කැදළි තනමින් සිටි දෙමලිච්චන් රංචුවක් නිසා උන්වහන්සේ ඒ අදහස අනහර පරඩලාගල මුදුනට ඇතින් දිස්වන ශ්‍රී පාද අඩවියේ සමනල කන්ද වෙත අහසින් වැඩම කර තිබෙන බව ජනශ්‍රැතියේ කියැවේ (සොයිසා සහ රහීම්, 1990: Karunarathne et al., 2011).

‘කුඩව’ කඩමණ්ඩියේ සිට කුඩව ගංගාව මායිමෙන් ‘කෙටලපත්තල’ ගම්මානය දෙසට යන විට ‘රජුවන්ගල’ හමුවේ. මේ පර්වතය මස්තකයෙහි මාලිගාවක් තනා වළගම්බා රජු එහි නැවතී සිට සේනා සංවිධානය කළ බව ප්‍රවාදගතය. පර්වතය මත නටඹුන් තිබෙන බව කියැවෙන්නේ මෙතෙක් ඒ පිළිබඳ කිසිදු පුරාවිද්‍යා ගවේෂණයක් සිදුකොට නැති අතර වෙනත් සාක්ෂි හමුවන්නේ ද නැත.

රූපසටහන 01: A. සිංහල මුදුනට දිස්වන සිංහරාජ වනාන්තරය B. දූවිලි ඇල්ල C. පරඩලාගල. (ඡායාරූප කප්තෘ විසින් ලබාගෙන ඇත).

'මුලාවැල්ල කඳු මුදුන' වර්තමානයේදීත් දෙස්-විදෙස් සංචාරකයන්ගේ ආකර්ෂණයට බඳුන් වූ නැරඹුන් ස්ථානයකි. 'මං මුලාවැල්ල' (මේවා මොනවා දැයි කිසිවකු දන්නේ නැත) බහුලව පැවති නිසා සහ ඒවා පැහැමෙන් මිනිසුන් මං මුලාවන නැතිනම් වනාන්තරයේ අතරමං වනනිසා මේ කඳු මුදුනට සහ ඒ ආශ්‍රිත ප්‍රදේශයට මේ නාමය ලැබී තිබෙන බව ජනශ්‍රැතියේ එයි. වළගම්බා රජු දිවයිනේ දකුණු පළාතට සිංහරාජය හරහා සංචාරය කරන අතරතුරේදී මුලාවැල්ල කඳු මුදුනට නැග අවට සිරි නැරඹු බවත්, එහි සිට කුඩාවට පෙනුනු ගම 'කුඩාව' ලෙස හඳුන්වා පසුව එය 'කුඩව' වූ බවත් ප්‍රවාදගත ය. මහා වනාන්තරයට එපිටින් තවත් වන ගහනයක් දුටු රජු එපිටින් දුටු වනාන්තර ප්‍රදේශය 'එපිට කැලේ' නමින් හඳුන්වා ඇත. පසුව එය 'පිටකැලේ' නමින් ව්‍යවහාරයට එක්ව ඇත (Karunarathne et al., 2011).

3.3 ගංඟා - ජල කලා

කුඩව ගම්මානය (රූපසටහන 02) හරහා ගලන ගඟ ගමේ නමින්ම 'කුඩව ගඟ' ලෙස හඳුන්වන අතර සිංහරාජ වනාන්තරය තුළ ඇති ප්‍රසිද්ධ හල්මණ්ඩිය හරහා ගලන දොළ 'හල්මණ්ඩිය දොළ' නමින් ද, දොරණ ගස් මණ්ඩිය මස්සේ ගලන ඇළ 'දොරන ඇළ' නොහොත් 'දොරනැල්ල' නම් ලද බව කියැවෙයි. මේ නාම ද්විත්වය ම මෙම ප්‍රදේශ හැඳින්වීම සඳහා ද භාවිත කරයි. මෙම කලාපයේ දී ඇළ, දොළ, ගඟ යන නාමයන් ගලන ජල පහරවල් හැඳින්වීම සඳහා භාවිත කරයි.

තෙත් කලාපයේ සුලභව වැව් හමු නොවෙතත් 'වැවගම' නම් ග්‍රාම නාමය සෑදී තිබෙන්නේ කලකට ඉහත දී ගංඟාව හරහා දැවැන්ත පුස් වැලක් කඩා වැටී ගංඟාවක් හරස් වීමෙන් වැවක ආකාරයට තාවකාලික ජලාශයක් නිර්මාණය වූ නිසා බව ජනශ්‍රැතියේ එයි. නමුත් එවැනි ජලාශයක් දැන් එහි දක්නට නැත.

සිංහරාජ වනාන්තරය තුළ ඇති 'උතුරන දොළ' යනු සුළු වැස්සකටත් උතුරා ගොස් වනයට යන ගැමියන්ට ගමට එන්නට නොහැකිවන ආකාරයේ හදිසි බාදා ඇති කරන ජල පහරකි. 'කඳන් දොළ' යන්නෙන් හඳුන්වා ඇත්තේ වේගවත් ජල පහර සමඟ ගස් ගැලවී වැටී ගසාගෙන අවුත් රැඳෙන දොළ යන අරුතිනි. නමුත් තවත් ගැමියන්ට අනුව මේ නාමකරණය සිංහරාජයේ වරණිය දැව හෙළීම් සිදුකළ කාලය හා සම්බන්ධ ය. ඒ අනුව කඳන්දොළ යනුවෙන් හඳුන්වා ඇත්තේ දොළ හරහා විශාල දැව කඳන් යොදා දැව ප්‍රවාහනයට පහසුකම් සපයා ගත් බැවිනි.

උසින් සාපේක්ෂව අඩු වුවත් මෙම කලාපයේ දිය ඇලි දෙකක් හමුවේ. කුඩව ගම්මානය සමීපයේ පිහිටා තිබෙන 'මෝලං ඇල්ල' ඉන් එක් ස්ථානයකි. මේ ස්ථානයේ රත්න වංගෙඩියක් සහ මොල් ගසක් තැන්පත් කර තිබෙන නිධානයක් තිබෙන බව ජන විශ්වාසය යි. එය රකින්නේ දැවැන්ත ආදෙකි. සංචාරක ආකර්ෂණයට බඳුන්ව තිබෙන 'දූවිලි ඇල්ල' පිහිටා තිබෙන්නේ පිට කැලේ ගම්මානය ආසන්නයේ පිටකැලේ ගඟේ ය. මෙම දිය ඇල්ල වැටෙන ස්ථානයේ නිධානයක් තිබෙන බවත්, රන් කඩුක්කං දැමූ ආදෙකු එය ආරක්ෂා කරන බවත් ප්‍රවාද ගත ය. මේ ස්ථාන දෙකම තනිව ගැවසීම නොකළ යුතු බිලිගන්නා ස්ථාන වශයෙන් ගැමියන් අතර තදින් මුල් බැස ගත් මතයක් තිබේ.

'ඇදවල' හමුවන්නේ කෙටලපත්තල ප්‍රදේශයේදී ය. එය කුඩව ගඟේ ඉහළ කොටසට අයත් අඳුරු ස්ථානයකි. දෙපසින්ම වන පර්වත ප්‍රකාරය අතුරින් මෙම ස්ථානයේ දී ගංඟාව නිහඬවම ගලා බසී. ගංගාවේ පතුල නොපෙනෙන බැවින් ගං පතුල අඳුරුය. මෙහි රත්න ඇදක් නිධන් කොට තිබෙන බව කියැවේ. දහවල් කාලයේදීවත් මේ ස්ථානයට යාමට ගැමියන්ගේ කැමැත්තක් නැත. මේ ස්ථානයට, රජුවන්ගල සහ වළගම්බා රජුගේ ජනප්‍රවාදය සම්බන්ධ කර තිබේ. ජනශ්‍රැතියට අනුව මේ රත්න ඇද රජුට අයත්ව තිබුණකි (Karunarathne et al., 2011).

3.4 ගම්මාන සහ ස්ථාන

ගඟ හරස් වීම නිසා නිර්මාණය වූ ජලාශය හේතුවෙන් 'වැවගම' යන නම ලැබී තිබෙන අතර 'පෙතියකන්ද' පෙත්තක හැඩය ගත් කන්දක් නිසා ඒ නාමය ගෙන තිබේ. වැද්දන් ජීවත් වූ ගල්ලෙනක් තිබීම හේතුවෙන් 'වැද්දාගල' යන නම ලැබී තිබෙන බව කියැවෙතත් එම ගල්ලෙන මේ වන විට හඳුනා ගැනීමට හැකියාවක් නැත. කෙසේ වුවත් මේ ග්‍රාම නාම ඇතිවීම සම්බන්ධයෙන්වන අදහස්වල පොදු පිළිගත් කලාපයක් ජනශ්‍රැතිය තුළින් ද හඳුනාගත නොහැක.

කලවාන නගරයේ සිට වැද්දාගල දක්වා වන මාර්ගයේ එන විට හමුවන 'කිරා වැව', 'කිරා' නම් ධෛර්යවන්ත මිනිසෙකු විසින් තනා තිබෙන බව ජනශ්‍රැතියේ එයි. වර්තමානය වනවිට එය අභාවයට යමින් තිබේ (Karunarathne et al., 2011). සිංහල පාමුල හමුවන ගල් ගොඩවල් ලංකානාට යෝධයාගේ ප්‍රවාදය හා සම්බන්ධ කොට තිබේ.

රූපසටහන 02: A. කුඩව ගම්මානයට පෙනෙන සිංහරාජ වනාන්තරය B. පැණි හකුරු සෑදීම සඳහා නිවසක තෙලිපේ උණු කිරීම - පෙනියකන්ද C. සිංහරාජය තවමත් ගැමියන්ගේ වනජ අවශ්‍යතා තෘප්ත කරයි. (ඡායාරූප කර්තෘ විසින් ලබාගෙන ඇත).

ගැමියන් ප්‍රකාශ කරන්නේ වනාන්තරයේ තැන තැන හමුවන විශාල පළලින් යුතු අගල් වැනි ස්ථාන 'මුක්කරු' විසින් අතීතයේ මැණික් ගැරු ස්ථාන බව යි. ජනශ්‍රැතියට අනුව 'මුක්කරු' නමින් හඳුන්වන්නේ විදේශික ආක්‍රමණිකයන් කොටසකි. මොවුන් දිවයිනේ රත්නපුර ප්‍රදේශයේ මැණික් කැනීම් සිදුකර නැව් හතක් පිරෙන්නට මැණික් ගෙනගිය බවත්, දෙවියන්ට වූ භාර ඔප්පු නොකොට මගහැරී නිසා කෝප වූ දෙවියන් එම නැව් මුහුදේ ගිල්වා දැමූ බවත් ජනශ්‍රැතිය සඳහන් කරයි. මේ කළාපයේ මැණික් ඉල්ලම්වලින් හමුවන ජ්‍යාමිතික හැඩයෙන් යුතු පාෂාණ හඳුන්වන්නේ 'මුක්කරු කැපූ ගල්' යනුවෙනි.

සිංහරාජ වනාන්තරය ඔස්සේ සිංහගල කරා දිවෙන මාවතේදී හමුවෙන 'ගල්ලෙන්යාය' ගල්ලෙන්වලින් ගහන ප්‍රදේශයකි. සිංහරාජයේ වරණිය දැව හෙළිම්වලට පළමුව විවිධ කාර්යයන් සඳහා වනගත වූ ගැමියන් මෙම ගල්ලෙන් තාවකාලික නැවතුම් පොළවල් ලෙස භාවිතයට ගෙන තිබේ. මෙහි දැනටත් නිරීක්ෂණය කළ හැකි දුම් බැඳුණු ගල් පියසි සහ ලිප ගිනි දැල්වීම සඳහා භාවිත කරන ලද ලිප ගල් කුට්ටි පැරණි ජන මත ආවර්ජනය කරයි.

කෙසේ වුවද සිංහරාජ වනාන්තරය හරහා සබරගමුව සහ දිවයිනේ දකුණු ප්‍රදේශය යා කරන ලද මාර්ගය පිළිබඳ තොරතුරු බොහෝ මූලාශ්‍රයවල හමුවේ. 14 වැනි සියවසේ දී දිවයිනට පැමිණි ආරාබි ජාතික දේශගවේශකයෙකු වූ 'ඉබන් බතුතා' (Ibn Battuta) ගාල්ලේ සිට සිංහරාජ වනාන්තරය හරහා වැටී තිබෙන මාර්ගය ඔස්සේ ශ්‍රී පාදස්ථානය වෙත ගමන් කළ බවට ඔහු තම දේශාංක වාර්තාවේ දක්වා තිබේ (ද සොයිසා සහ රහීම්, 1990:06; විතාන, 1991: 01). ඔහු සපයන විස්තර අනුව පෙනීයන්නේ පොදු ජනතාව අතර මේ මාර්ගය ප්‍රකටව පැවැති බව යි.

3.5 අස්පර්ශනීය මානව සබඳතා

සිංහරාජ වනාන්තරයට 'සිංහරාජ අඩවිය' යනුවෙන් යෙදෙන්නේ ගෞරවය පළ කරන අරුතිනි. 'අඩවිය' ශුද්ධ මෙන්ම ගුප්ත කලාපයක් ලෙස සැලකෙන නිසා එහි පිවිසෙන්නන් ප්‍රවේශය සඳහා සුදානම් විය යුතු ය. කිල්ලට (වැදුම්ගේ කිල්ල, මාස් කිල්ල, මගුල් කිල්ල, මරණ කිල්ල ආදී) හසු වී මේ අඩවියට ඇතුළුවීමක් නොකළ යුතු ය. මස්-මාංශ ආහාරයට ගෙන හෝ රැගෙන වනාන්තරයට ඇතුළු නොවිය යුතු බව ද තිබෙන පිළිගැනීමකි. මස් මාංශ රැගෙන ගියහොත් ඒවාට ඉක්මණින් පණුවන් ගසා නරක්වන බව ජන පිළිගැනීම ය.

අනෙක් අතට වනාන්තරයට ඇතුළු වූ පසු අනවශ්‍ය දේ කියා 'කට වරද්දා ගැනීම' නොකළ යුතු ය. විශේෂයෙන් ම යා යුතු - පැමිණිය යුතු ස්ථාන හෝ වේලාව ගැන ප්‍රකාශ කිරීම කිසිසේත් ම නොකළ යුත්තක් බව ගැමියන්ගේ පිළිගැනීම යි. සතුන්ගෙන් පැමිණිය හැකි අනතුරු සම්බන්ධයෙන් ද මේ අයුරින් ම කට වරද්දා ගැනීම නොකළ යුතු ය. මේවා සිදුවුවහොත් 'මං මුලා වීමට' හෝ වෙනත් 'අතුරු-ආන්තරාවකට' මුහුණ දීමට සිදුවියැයි ගැමියන් තුළ බියක් තිබේ. එසේ නොවූ විට වනාන්තරය තමන් ආරක්ෂා කරන බව ගැමියන්ගේ පිළිගැනීම යි.

'පත්තිනි දේවතාවිය', 'සුමන සමන් දෙවියන්' සහ 'කොහොඹ දෙවියන්ගේ' ඇල්ම-බැල්ම මේ වනාන්තරයට හා මිනිස්සුන්ට තිබෙන බව පොදු ජන පිළිගැනීම යි. 'කොහොඹයා', 'කොහොම යකා' යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ ද කොහොඹ දෙවියන්ම ය. 'කොහොඹයා' සිංහරාජ වනාන්තරයට අධිපති ප්‍රාදේශීය දෙවියෙක් ලෙස පිළිගනියි. ඔහු ආමන්ත්‍රණය කරන ස්වභාවය අනුව පැහැදිලි වන්නේ ඔහු ගැමියන්ට වඩා සමීප බව යි. ඔහු ආශීර්වාද කිරීමට මෙන් ම කෲර දඬුවම් දීම කෙරෙහි ද ප්‍රසිද්ධියක් උසුලයි. ඇතැමුන් විශ්වාස කරන්නේ කොහොඹයා යනු ප්‍රදේශයේ ජීවත් වූ ගැමියෙකු මරණයෙන් පසු දේවත්වයට ඔසවා තිබෙන බව හෝ යක්ෂයෙකු වශයෙන් නාමකරණය කොට තිබෙන බව යි. අදත් සිංහරාජ වනාන්තරයට ඇතුළුවන විට පසුපස නොබලා අතු කැබැල්ලක් බිඳින්වේ කොහොඹ දෙවියන්ගෙන් ආරක්ෂාව පනාගෙන ය.

කිතුල් මල් කපන්නන් තම අන්තරාකාරී දිවි පෙවෙත සඳහා රැකවරණය පතන්නේ පත්තිනි දේවතාවියගෙනි. කිතුලෙන් ලබා ගන්නා පළමු පැණි හෝ හකුරු අස්වැන්න කිතුල් මල් අවසානයේ ඇයට පුද දීමෙන් මල් කපන්නන් ඇයට වූ හාරය ඔප්පු කරති.

දෙවි දේවතාවන්ට අමතරව යක්ෂයන් ද සිංහරාජ වනාන්තරයේ සහ ගැමියන් අතරේ හමුවේ. 'මහසෝන් යකා' ගොම්මනේ තනිව ගමන් යන ගැහැණුන් හා මිනිසුන්ට ඇල්ම-බැල්ම දමා අනතුරේ හෙලයි. මහසෝනා මහා උසක් සහිත යක්ෂයෙකි. 'මහසෝනා ගැහුවා' කියන්නේ 'යකා ගැහුවා' කියන අරුතිනි. මහසෝනාගේ පහරකැමට ගොදුරු වූ අයගේ පිටේ මහසෝනාගේ අත්පහර සටහන් වී තිබෙන බව ගැමියෝ විශ්වාස කරයි. 'වල් උරා' සහ 'මහසෝනා' අතර සමීප සම්බන්ධයක් තිබෙන බව ගැමියෝ පිළිගනියි. ඔවුන්ට අනුව මහසෝනා නැගී යන වහානය වන්නේ 'වල් උරාය'. ඒ හෙයින් වල් උරාත් දඩයම් කරන දඩයම්කරුවන් මහසෝනාගේ කෝපයට නිරන්තරයෙන් පාත්‍ර වීමේ ඉඩක් තිබෙන බව කිය වේ.

යකුන්ට අමතරව 'දිෂ්ටි' ද මිනිසුන්ට වින කරයි. 'කොටි' හෝ 'දිවි' දිෂ්ටි ඉන් ප්‍රධාන ය. මෙහි අදහස නම් කොටියෙකුගේ හෝ දිවියෙකුගේ වේශයෙන් මේ 'දිෂ්ටි' මිනිසුන්ට වින කරන බවයි. **Leopard (*Panthera pardus kotiya*)** යන නමින් ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් හඳුන්වන සත්ත්වයාට 'කොටියා' සහ 'දිවියා' යන නාමයන් ද්විත්වය ම මේ කලාපයේ දී ව්‍යවහාර කරේ.

දිවි දිෂ්ටිවලට අමතරව 'ප්‍රේත' හා 'යක්ෂ' දෘෂ්ටි ද ගැමියන්ගේ දිවිපෙවතට බලපෑම් කරන බව ඔවුන්ගේ විශ්වාසයයි. ඒ සඳහා කළ යුතු දේ ගැන ද ඔවුන්ට අදහසක් තිබේ. ප්‍රදේශයේ ජීවත්වන යකැදුරන් මෙවැනි බලපෑම් වළක්වා ගැමියන්ට ආරක්ෂාව සපයයි (විනාන,1991; කරුණාරත්න,2013).

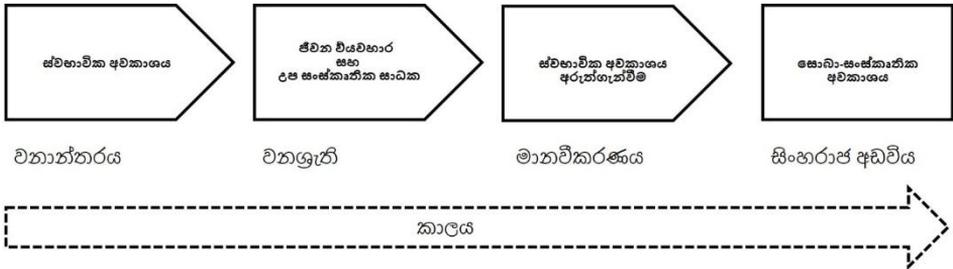
3.6 ස්වභාව අවකාශයට අරුත් දීම

අවකාශය (Space) පිළිබඳව කේන්ද්‍රීය අවධානයක් යොමු කරන භූගෝල විද්‍යාව වැනි විෂයවල දී මිනිස්-අවකාශීය සම්බන්ධතාව විග්‍රහ කිරීමට වැඩි අවධානයක් යොමු කර තිබේ. සංස්කෘතික භූගෝල විද්‍යාවට (Cultural Geography) අයත් සාකච්ඡාව මෙහිදී වැදගත් වේ.

1961 දී ලොවෙන්නාල් (David Lowenthal) ප්‍රකාශ කරන්නේ මිනිසුන් තුළ පවත්නා විද්‍යාත්මක හෝ විද්‍යාත්මක නොවූ අවකාශීය චින්තනය භූගෝල විද්‍යා අධ්‍යයනවල දී සැලකිල්ලට ගත යුතු බව යි. ඔහුට අනුව මිනිසුන් තුළ වූ දැනුම ලබන්නේ කෙසේද? එම දැනුම සම්ප්‍රේෂණය වන්නේ කෙසේද? සංස්කරණය වන්නේ කෙසේද? සහ සංකල්පීය රාමුවක් තුළ ඒ දැනුම ගොනු කරන්නේ කෙසේද? යන්න කෙරෙහි භූගෝල විද්‍යාවේදී සුවිශේෂී අවධානයක් යොමු කළ යුතු ය (Lowenthal, 1961 cited from Johnston, 1986). එක් එක් පුද්ගලයන් විසින් ලෝකය අත්දකින්නේ හා තේරුම් ගන්නේ ඉතා කුඩා ප්‍රදේශයක් පදනම් කරගෙන බවත්, එය යම්තාක් දුරකට සමස්තය නියෝජනය කරන බවත් ඔහු ප්‍රකාශ කළේ ය. එහෙත් ඔහු හෝ ඇය දකින

ලෝකය පුද්ගලානුබද්ද වේ. ඒ ලෝකය ඔහු හෝ ඇය විදින අන්දැකීම්, අවට පරිසරය සමඟ ගනුදෙනු කරන ආකාරයට සමානුපාත වේ. නැතිනම් එහි ගති ලක්ෂණවලට සමපාත වේ. මේ වෙනස්කම් එක් ප්‍රදේශයක සිට තවත් ප්‍රදේශයකට යන විට වෙනසට බඳුන් වේ.

සිංහරාජ අඩවියට මායිම් වන වෙනත් කලාපයකදී මේ ස්වභාවික අවකාශය ම තවත් පුද්ගල කණ්ඩායමක් වෙනස් ලෙස කියවිය හැකි ය. අප වැසි වනාන්තර සලකන්නේ නම්, එය ඉන්දීය වැසි වනාන්තරවල දී එක් ස්වරූපයකුත්, ඇමසෝනියානු වැසි වනාන්තරවල දී තවත් ස්වරූපයකුත් ගනු ඇත. ඒ හඳුනා ගැනීම සඳහා ඔවුන් ජීවත්වන සංස්කෘතික පරිසරය විශේෂයෙන් ම, ඔවුන්ගේ ජීවන ව්‍යවහාර සුවිශේෂී කාර්යභාරයක් ඉටුකරයි. ඔවුන් ස්වභාවධර්මය නැතිනම්, ස්වභාවික අවකාශය ප්‍රතිනිර්මාණය කරමින් ඊට වෙනත් අර්ථ දෙනු ලබන්නේ තමන් අන්දකින සංස්කෘතික ව්‍යවහාරයට සාපේක්ෂව යි. (අංක 01 ධාරා සටහන බලන්න)

රූපසටහන 03. ධාරා සටහන ස්වභාවික අවකාශය, සෞඛ්‍ය-සංස්කෘතික අවකාශයක් දක්වා විකාශනය (කර්තෘ විසින් සම්පාදිතයි)

භූගෝල විද්‍යාවේදී සංස්කෘතික වර්ගවාදීන් (Cultural Behaviorists) පරිසරය හුදු භෞතික කාරණයක් නොවන බව පිළිගනියි. ඔවුන් අවදාරණය කරන්නේ මිනිස් යැපීම් යාන්ත්‍රණය ක්‍රියාත්මක කිරීම හේතුවෙන් විවිධ අවකාශයන්වලට දෙනු ලැබූ තේරුම් සමඟ අත්‍යන්තයෙන්ම බැඳී තිබෙන බවයි. යම් ස්ථානයකට කිසියම් අර්ථයක් (මෙහි දී නම් 'මානවීකරණය' යන වදන මේ අර්ථ දීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා භාවිත කර ඇත) වරක් ආරෝපණය කළ පසු එය පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට ගමන් කිරීම නැතිනම් සන්නිවේදනය වීම දැකිය හැකි ය.

උදාහරණයක් ලෙස සිංහරාජ වනාන්තරයට 'සිංහරාජය' යන නම ලැබීම සම්බන්ධයෙන් වන වනශ්‍රැතී කෙරෙහි අපගේ අවධානය යොමු කළ හැකි ය. ඒවායින් බොහොමයක් සිංහල ජන වර්ගය පදනම් කරගෙන බිහිව තිබෙන බව පෙනී යන අතර ඒවා සෘජුව සිංහලයාගේ උපත, බල පරාක්‍රමය සම්බන්ධ සිද්ධි සහ ඓතිහාසික කාරණා සමඟ සෘජු බන්ධුතාවක් පෙන්වයි. මන්ද මෙම කලාපයේ ජීවත්වන්නේ සිංහල-බෞද්ධ ජනවර්ගයට අයත් ප්‍රජාවක්වන බැවිනි. 'පර්ඩලාගල' සම්බන්ධයෙන් වන වනශ්‍රැතිය සහ පෝය දිනවලට වනාන්තරයෙන් 'හේවිසි හඬ' සහ 'පිරිත් සප්ඡායනා කරන හඬ' ඇසෙන බව ප්‍රකාශ කිරීමෙන් තහවුරු වන්නේ ද බුදු දහම සම්බන්ධයෙන් වන මේ ප්‍රජාවගේ අවිඤ්ඤාණික කැමැත්ත හෝ ආශාවයි. ඒ නිසා අප සිංහරාජය දෙස බලන්නේ හුදු වනාන්තරයක් කෙරෙහි බලන දෘෂ්ටිකෝණයටත් වඩා ඊට හුදුරින් පිහිටි නොපෙනෙන නමුත් බලපෑම් සහගත ඓතිහාසික හෝ ඇතැම්විට වගා කරන ලද සංස්කෘතික පදනමක් මතක් පිහිටීමිනි.

4. නිගමනය

මේ අනුව එළඹිය හැකි නිගමන කීපයකි. එනම්, සිංහරාජ වැසි වනාන්තරය පර්යන්ත ප්‍රජාව දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ තම පැවැත්ම සඳහා වනාන්තරය සමඟ සබඳතා පවත්වාගෙන ගොස් තිබේ. එය ඔවුන්ගේ 'ජීවන ව්‍යවහාරය' ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. එය හුදු කඳු සහිත වනාන්තර භූමියක සිට "සිංහරාජය" දක්වා සංවිධානය වන්නේ එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි.

ඔවුන් ජීවන ව්‍යවහාර හරහා තම සංස්කෘතික උරුමය වනාන්තරයේ ස්වභාවික පාරිසරික අංග මත කැටයම්කර ඒවා අරුත් ගන්වා තිබේ. මෙය ස්වභාවික අවකාශය මානවීකරණය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය යි. වනශ්‍රැතිය හරහා නිරූපනය කරන්නේ ඔවුන්ගේ සංස්කෘතික අනන්‍යතාව වන අතර ම, එය සජීවී ජීවන ව්‍යවහාර හරහා නිරන්තරයෙන් පෝෂණය වන්නකි. වනාන්තරය සමඟ

පර්යන්ත ප්‍රජාවගේ ජීවන ව්‍යවහාර ලිහිල් වීම හෝ බිඳීයාම හෝ බාදනය වීම එකිනෙක හා සම්බන්ද ස්වභාවික අවකාශය මානවීකරණ ක්‍රියාවලිය අඩපන කිරීමට හේතු වේ. එවැනි ලිහිල් වීමක ලකුණු මෙම පර්යේෂණයේ දී අනාවරණය විය.

අවසාන වශයෙන් ඉහත සාකච්ඡාව අනුව නිගමනය කළ හැක්කේ සිංහරාජ අඩවිය යනු හුදු ස්වභාවික අවකාශයක් නොව ස්වභාව- සංස්කෘතික අවකාශයක් (Nature-cultural space) වන බව යි. මන්ද සිංහරාජය වටා ජීවත් වන පර්යන්ත ප්‍රජාව වසර සිය ගණනක් තිස්සේ ස්වභාවික අවකාශය මත තම ජීවන ව්‍යවහාර හා උප සංස්කෘතික උපකරණ මෙහෙයවා සංස්කෘතික කැටයමක් නිර්මාණය කර තිබෙන බැවිනි. වර්තමානයේ අප දකින 'සිංහරාජ අඩවිය' හෝ 'සිංහරාජ යුනෙස්කෝ ලෝක උරුම වන භූමිය' වනාහි ස්වභාවික ලෝක උරුමයක් (Natural World Heritage) පමණක් නොව, මානව සංස්කෘතික කැටයමින් ද අලංකාර වූ සජීවී සහ අස්පර්ශනීය සංස්කෘතික ලෝක උරුමයක් ලෙස ද අවධානයට ලක්විය යුත්තකි.

5. ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

ද සොයිසා, එන්., සහ රහිමි, ආර්., (1990). සිංහරාජය නම් වූ ලාංකික වර්ෂා වනාන්තරයක්. කොළඹ: සංරක්ෂණය සඳහා පා නගන්නෝ.

විතාන, ජී. කේ., (1991). සුන්දර සිංහරාජය. කොළඹ: ශ්‍රී ලංකා වන සත්ත්ව හා ස්වභාව ආරක්ෂක සංගමය

පෙරේරා, එච්., (2006). සිංහරාජ සංරක්ෂණය. මොරටුව: කර්තෘ ප්‍රකාශනයකි

වාමිකර, එස්., (2023). සිංහරාජ අඩවියේ අනාගත ඉරණම. රාජගිරිය: ඉඩම් සහ කෘෂිකර්ම ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපාරය

කරුණාරත්න, එම්. (2014). සංස්කෘතික අනන්‍යතාව, ජීවන ව්‍යවහාර හා වන කළමනාකරන ප්‍රතිපත්ති. සිංහරාජයේ ඇල් හේන් වගාව පිළිබඳ භූගෝල විද්‍යාත්මක විමර්ශනයක්. ප්‍රතිමාන-රුහුණ විශ්වවිද්‍යාලයේ සමාජ විද්‍යා අධ්‍යයනාංශයේ අර්ධ වාර්ෂික ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය. අංක 09 පෙබරවාරි කලාපය. 120-148 පිටු

කරුණාරත්න, එම්., (2013). ගස් සහ මිනිස්සු; ශ්‍රී ලංකාවේ ශාක භාවිතය පිළිබඳ මානව උද්භිත විද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක්. නුගේගොඩ. හරිත නිර්මාණ පියස.

කරුණාරත්න, එම්., (2023). මනු සතුන් දුටු වන සතුන්; සංරක්ෂණය උදෙසා මානව සත්ත්ව විද්‍යාත්මක ප්‍රවේශයක්. මාතර. සංස්කෘතික කේන්ද්‍රය රුහුණ විශ්වවිද්‍යාලය.

Bodley, J. H. (2011). Cultural anthropology: Tribes, states, and the global system. Rowman Altamira.

Campbell, J., (1969). The Masks of God: Primitive Mythology. New York: Viking Press.

Deraniyagala, P. E. P. (1965). Some aspects of the Fauna of Ceylon. The Journal of the Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society of Great Britain & Ireland, 9(2), 165-219.

Deraniyagala, S. U. (1988). The prehistory of Sri Lanka: an ecological perspective. Harvard University.

Hoffman, T.W., (1979). "The Forest of Lion King". Animal Kingdom, Vol.82, No.5 pp.23-30

Johnston, R. J. (1986). Philosophy and human geography: an introduction to contemporary approaches.London: Edward Arnold.

Karunarathne,M.,Hewage,D and Kumara,R.K.C. (2011), Folklore associated with SINHARAJA and underling Geographical background, Fourth Annual Research Conference, Royal Asiatic Society, Sri Lanka.

Perera, N., Kourampas, N., Simpson, I. A., Deraniyagala, S. U., Bulbeck, D., Kamminga, J., ... & Oliveira, N. V. (2011). People of the ancient rainforest: Late

- Pleistocene foragers at the Batadomba-lena rockshelter, Sri Lanka. *Journal of human evolution*, 61(3), 254-269.
- Porteous, A., (2001). *The Forest in Folklore and Mythology*. New York: Courier Corporation.
- Riswan, M., & Bushra, B. R. K. (2020). The “Veddas” in Sri Lanka: Cultural Heritage and Challenges. *Heritage: Journal of Multidisciplinary Studies in Archeology*, 8, 573-588.
- Sumangala, P., Perera, N., Premathilake, R., Perera, J., Uparathana, U., Jinarathana, K., ... & Lu, H. (2025). Terminal Pleistocene to mid-Holocene rainforest foragers in Sri Lanka: Multidisciplinary insights at Kebella-lena rock shelter. *Quaternary Science Reviews*, 351, 109201.
- Varner, G. R. (2007). *Creatures in the mist: Little people, wild men and spirit beings around the world: A study in comparative mythology*. New York: Algora Publishing.